УЧЕНИЧЕСКИ ВЕСТНИК КЪМ ЧОУ „МАРИЯ МОНТЕСОРИ“, ГР. ДОБРИЧ

25.01.2021 // ПОНЕДЕЛНИК // БРОЙ ЧЕТВЪРТИ

СЛОВО И ПАМЕТ

25 ЯНУАРИ – ДЕНЯТ НА БЪЛГАРСКОТО РАДИО

Уважаеми читателю,

Приветстваме те с новия брой на училищния вестник за 2021 г. Нека е здрава и благополучна Новата година, нека е и на творчество богата!
И сега сме сигурни, че няма да разочароваме твоя естетически вкус, в което сам ще се убедиш. Акцент в настоящия брой е Денят на българското радио, но не толкова като медия за масово осведомяване, а като канал за културно-образователна информираност. Ето защо още в първото ни издание за тази година сметнахме за добре да отразим паметната годишнина от кончината на патриарха на българската литература, което, драги читателю, ти не раздирай погрешно като лошава вест. Тъй, че изучаваме творби на Вазов, че четем и препрочитаме неговите книги, говори за безсмъртието на таланта му.
Не можем да не споделим възхищението си от нашите талантливи възпитаници, които реализираха множество творчески задачи по Вазови текстове, поднесени като отделни парченца в цялостния пъзел на медийния формат на вестника.
Съчетаването на паметната годишнина и Деня на българското радио е сполучлив начин да възвестим на любопитния читател, че ЧОУ „Мария Монтесори" помни духовните синове на България и намира варианти да популяризира словесното им наследство.

ОТ РЕДАКЦИЯТА

Днес отбелязваме деня на българското радио

На 25-ти януари отбелязваме Деня на българското радио. Всеки от нас може много да изговори какво за него е радиото, има ли си любимо предаване, или любим водещ, колко време прекарва в компанията на радиото и пр.
Ще ви призная, че за миг си представих как и в нашето училище има радио, а журналистите и репортерите в него сме ние... Но засега медийното пространство се изразява само чрез училищния вестник и затова през неговия „ефир“ ще споделя последните актуалности в училищния живот на ЧОУ „Мария Монтесори“.
През 2021 г. се навършват 100 години от кончината на Иван Вазов и в тази връзка възпитаниците на нашето училище участваха в интересен литературно-географски форум, като предприеха виртуална експедиция по стъпките на Вазовите герои от разказа „Една българка“.
Заедно със своите учители по български език и литература (г-жа М. Трифонова) и по география (г-жа С. Сабриева) учениците от 7. Б клас направиха креативен прочит на художествения текст. Превъплътиха се в персонажите от творбата и разказаха любопитни факти от живота на възрожденския българин.
Креативният прочит е нещо, което в нашето училище започна все по-настойчиво да се превръща в традиция. Творческият подход към запознаването и осмислянето на художественото произведение предлага разбирането на текста да се осъществява през различни гледни точки. Това е наистина амбициозен подход, тъй като всеки ученик има конкретна задача, която е част от общия контекст на интерпретацията.
Седмокласниците с желание и интерес подходиха към изготвянето на разработките си и реализираха своя литературно-географски поход на фона на реално историческо събитие и сред планинската местност на Искърския пролом при Черепишкия манастир, като привлякоха в допълнение математическите и философските си познания, за да изчислят времето, за което се осъществява сюжетното действие, и да вникнат във възрожденските добродетели на смелата челопеченка. И всичко това, обединено от художествените внушения на Вазовия разказ „Една българка“.
Ето защо в днешния първи брой за 2021 г. ви поднасяме като голяма училищна новина творческия ентусиазъм от класните ни стаи, който е вдъхновен от името на големия български писател Иван Вазов, чието творчество и чиито герои живеят своя вечен живот в паметта на много поколения българи.

Васил ТРИФОНОВ
По интервю с М. Трифонова

Интервю с госпожа Севдалина Сарандева

Денят е 25 януари и е посветен на българското радио. Това е специална дата за множество журналисти, посветили живота си на каузите да информират, да търсят справедливост, да пробуждат, да образоват. На 25 януари 1935 г. цар Борис III, подписва указ, с които радиоразпръскването в България става държавна собственост. Днес тази дата отбелязваме като Ден на българското радио.
Ето защо Лора Тодорова, ученичка от 5-и клас, реши да даде думата на една дама, чиято връзка с радиото е изключително емоционална. Представяме Ви г-жа Севдалина Сарандева – дългогодишен журналист в радио„ Добруджа“. Всяка сутрин добруджанци се будят с нейния глас и получават пожелание за слънчево утро.
Вярваме, че няма по-подходящ ден, за да Ви заразим с магията на журналистиката.

Здравейте, г-жо Сарандева! Много се радвам, че решихте да споделите емоциите, свързани с Вашата работа. Бихте ли се представили с няколко думи?
Здравейте! Казвам се Севдалина Сарандева. Като журналист работя от 1994 г. Явих се на конкурс в „Дарик“ радио и бях избрана в екипа. През 2001 г. при откриването на радио „Добруджа“ ме поканиха да работя в новото регионално радио и приех. Вече 20 години съм част от екипа на тази медия, която се разрасна през годините и се утвърди, като институция.
Защо избрахте точно тази професия? С какво е по-специална от останалите?
Това е възможност да дадеш нещо от себе си на обществото. В случая на слушатели и читатели. Обичам да помагам, да разяснявам, да съобщавам. Справедливостта определено съм приела за кауза. Комуникацията мисля, че ми се отдава.
Когато има резултат от определен репортаж и сме помогнали на някого, съм особено доволна.

Какви качества трябва да притежава един истински журналист?
Първо да е честен с колегите и с хората, за които работи. Да е упорит. Да не се отказва лесно. Да знае много, да чете и да слуша какво се случва около него – в държавата, в обществото. Да обича това, което прави. Удовлетворението е нещо, което един журналист не бива да крие. То си е призвание да си журналист.

Как минава един Ваш ден в радиото?
Всеки ден е много различен. Времето си излита, независимо дали съм водещ, репортер, новинар и т.н. Срещи с много хора, разговори, спорове и естествено – влизане в ефир.

Какви умения е необходимо да има човек, за да работи в радио?
Първо трябва да има глас, който да е полифоничен, да привлича, да убеждава. Да е приятно слушаем. Това с дикцията си е даденост. Трудно се постига с опит и работа. Трябва да умее да общува. Да изслушва всякакви хора. Да взема решения и да поставя интересни казуси. Не винаги има положителен край, но въпросът е да опитваш.

Какво обичате най-много в работата си?
Да разговарям с интелигентни събеседници. Да правя новини. Да информирам за постижения на млади хора. ***Скоро имате празник. На 25-и е Ден на българското радио, как ще го отбележите?***
Точно този ден не е особено популярен в нашата медия. Имаме си празници, които много почитаме, като Рождения ден на радиото 26 октомври, Деня на свободното слово и т.н., но с удоволствие бих дала повече информация на слушателите за този ден и бих поздравила екипа с песен – може би „Без радио не мога“ на Лили Иванова.

Благодаря Ви за споделените емоции!

Лора ТОДОРОВА

ИЗ ИСТОРИЯТА НА ДЕНЯ НА БЪЛГАРСКОТО РАДИО (хронологична справка)

През 1895г. руският учен Александър Попов конструира първия радиоприемник в света. Първата радиопрограма с новини е излъчена на 31.08.1920 г. в гр.Детройт, САЩ.
От 1922 г. започва излъчването на радиоемисии в Европа – във Франция и Англия.
В България на 6-ти април 1927 г. е приет Закон за радиото, състоящ се само от 9 члена. През 1930 г. група интелектуалци и общественици, като проф. Асен Златаров, Елин Пелин, ген. Велизар Лазаров, Стефан Янчулев и Димо Казасов инициират създаването на кооперация „Родно радио“, която получава концесия за радиоразпръскване на територията на страната. През юни същата година започват излъчвания в часовете между 18.00 ч. и 20.00 ч. на вълна 329 м.
На 24.03.1934 г. е открит Софийският национален предавател в Добруджанския квартал. Той получава официалното название Радио „София“ и тогава започва създаването на програмна схема. Излъчват се новини и музика, като радиото минава под опеката на Дирекция на печата. Оформят се 3 блока – сутрешен, обеден и вечерен. Има „Час за селото“, „Детски радиочас“, предава се директно неделната литургия от храм „Александър Невски“.
На 25.01.1935 г. цар Борис Трети подписва указ, с който радиоразпръскването в Царство България става държавна собственост. Днес този ден се отбелязва като ден на Българското национално радио /БНР/.
През 1936 г. са открити две регионални радиостанции във Варна и Стара Загора.
Програмната дейност на Радио „София“ добива завършен вид със създаването на пет отдела, а именно: музикален, образователно-възпитателен, професионално-стопански, информативен и пропаганден. Радиото има своите образователни функции. Най-често срещаната форма на предаване е беседата. Тя е с продължителност 25-30 минути и е посветена на различни обществени или културни теми. Има и сказки, които са между 30-60 минути. Известни лектори от този период преди Втората световна война са: Симеон Андреев /литература/, Иван Дуйчев и Александър Бурмов /история/, д-р Захари Захариев /хигиена/, Георги Караиванов /спорт/ и др.
Основен дял от програмата се заема от музиката, около 2/3. Към 1942 г. радиото разполага с 15 000 грамофонни плочи със симфонична, камерна музика, оперети, източноправославни песнопения и др.
Първата радиопиеса е по разказ на Ангел Каралийчев и е излъчена от радио „Варна“. Има и реклами в стихотворна форма.
По време на Втората световна война цялата програмна схема на радиото се променя и се подчинява на темата за политическата обстановка в страната, Европа и света.
След 1945 г. с промяната на политическия строй, радиото се използва от тоталитарния режим основно за пропаганда на новата политическа власт и идеология.
През 1971 г. има три национални програми – „Хоризонт“ (предимно с новинарско-информативен характер), „Христо Ботев“ (образователен характер с хуожествено-публистична програма) и „Орфей“ (с музикален характер), както и 4 регионални радиопрограми. През 1977 г. се добавя и програма „Знание“ с предимно образователен характер.
След падането на комунистическата власт в края на 1989 г. настъпват промени в обществото и в държавата. През 1991 г. отпада държавният монопол върху радиоразпръскването и стартира частната инициатива, като се създават частни радиа на къси вълни.
През 1998 г. е приет Закона за радиото и телевизията.
Днес радиото осигурява програми за гражданите, които имат информативно, образователно и забавно съдържание.

Никол ЛИЛОВА

МУЗИКА

В Деня на българското радио Йоана-Мария и Яница, ученички от 5. клас, решиха да направят проучване и да открият най-хубавите български песни, свързани с радиото. Това са мелодии, продължаващи да звучат и до днес във всеки дом. Няма човек, който да не е чувал песента на великата **Лили Иванова** – *„Без радио не мога“.* Актуална и до днес, тя носи особено настроение и цвят в делника ни.

БЕЗ РАДИО НЕ МОГА

Когато сутрин стана, започвам да играя;
за музика и танци по цял ден си мечтая.
Със радиото пея, когато съм сама,
и често ми се смеят,
и често ми се смеят
във къщи на ума.

Мама, татко, баба, чичо
искат да съм като тях –
много, много да не тичам,
да не чуват моя глас.

„Ти вече си голяма,
днес беше пак на кино,
а трябва като мама
да станеш домакиня.

Добрата твоя леля
и целият ни род
отиваха в неделя, единствено в неделя,
на пъстрото хоро.“

Мама, татко, баба, чичо
искат да съм като тях –
много, много да не тичам,
да не чуват моя глас.

Чета ли, или уча – аз пак се забавлявам;
понякога се случва дори да прекалявам.
Във къщи нямат мира не само през деня
и радиото свири,
намират го да свири,
дори когато спя!

Мама, татко, баба, чичо
искат да съм като тях –
много, много да не тичам,
да не чуват моя глас.

Обичани от малки и големи, **„Сигнал“** е една от най-известните рок групи у нас. Песните им са познати на малки и големи, а обичта, отношенията между хората и тъгата са основни теми в песните им. Поздравяваме Ви с една много любима песен на тези уникални артисти.

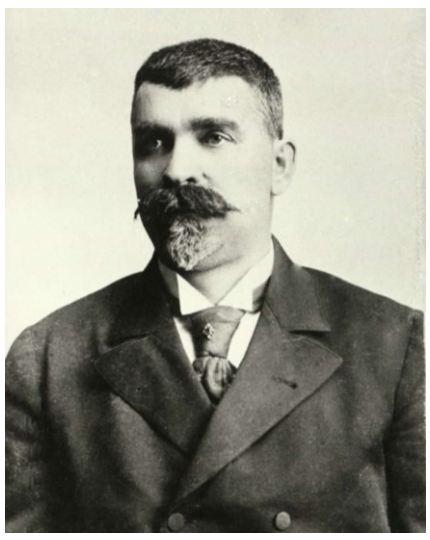
РАДИО

Весел празник грее в безброй лица
Весел полъх разпалва искри
В сърца и устни
Мрак се спуска, светва
градът голям – Как се
чувства точно сега, който е сам?
Радио, едва ли знаеш ти за мене какво си
Радио ден и нощ, глас в тишината
Радио, без въпроси ти ме разбираш
Радио, радио, верен приятел.
Весел празник, никой не бърза днес
Колко хора край мен минават
И не ме поглеждат
Мрак се спуска, светва
градът голям – Как се
чувства точно сега, който е сам?

ЛИТЕРАТУРНА ПАМЕТ

ПЪРВА СРЕЩА С ВАЗОВ

В часа по литература ми беше поставена задача да прочета за Иван Вазов. Госпожата ме помоли да потърся факти за живота и творчеството му. Седнах и започнах да чета. Ако трябва да съм честен, мислих, че ще ми бъде скучно. Когато започнах да чета, разбрах, че не съм бил прав. Научих много за този велик човек и се замислих колко необикновен е той. Замислих се, че ще ми бъде интересно да започнем да изучаваме творбите му, защото ще научим много и ще се замислим върху важни въпроси. Разбрах, че Вазов е човек на много епохи. Преживял е няколко войни. Създал е едни от най-великите произведения в българската литература. Авторът пише за силната обич, която изпитва към родната земя. Разказва за смелия български народ, за героизма на достойните личности. Основни теми в творбите му са свободата, славната история на народа, красотата на България. Когато прочетеш всичко това, не може да не се почувстваш горд, че си **българин** и че си част от тази светиня, наречена **България.**

Иван АЛЕКСАНДРОВ

ДОКУМЕНТАЛЕН ЩРИХ ОТ ЖИВОТА НА ЕДИН БОТЕВ ЧЕТНИК

(есеистичен дневник)

Сражението продължи през целия ден цял ден на 20 май 1876 година. Ръководехме го с Ботьова. В момент, когато боят стихна, Христо ни свика под един шипков храст над Йолковица заедно със Сава Пенев, Димитър Пенев, Никола Обретенов и Георги Апостолов да ни обади важни комитски дела. Докато разговаряхме, войводата се изправи на скалата, за да огледа позициите. В същия миг той падна мъртъв, пронизан от куршум в сърцето.

След смъртта на Ботев поведох четниците на югоизток, където турската обсада беше най-слаба. По пътя много от тях бяха избити от черкезите. Замръкнах близо до село Челопек, находящо се недалеч от Околчица. Не посмях да отида в него, за да не ме заловят бродещите турски потери. Тия дни бяха съвсем освирепели.

Тръгнах по пътя през гората на смрачаване. Луната едва огряваше пред мен и внимавах да не пропадна в някой шубрак. Не след дълго се мярна една непозната странна сянка на жена, която носеше вързоп в ръцете си. Помислих си, че може да ми даде малко хляб да утоля глада си, затова се доближих до мястото, откъдето вървеше пътеката и когато жената дойде, аз видях бледото лице на детето в ръцете ѝ. Помолих я да ми даде малко хляб, та да утоля глада си. Няколко дена става откак не съм турял залък в устата си. Старицата не показа по нищо да е уплашена. Прошепна, че бърза към Черепишкия манастир, за да заведе внучето си да му прочетат молитва за здраве, подаде ми две корички с хляб и обеща на връщане да ми донесе храна и дрехи да се облека, че съм щял да замръзна само с хайдушката риза.

Нощта стана още по-непрогледна. Тъмнината и майската хладина сякаш да пазеха Балкана от кръвожадните черкези. Не след дълго жената се появи. Цялата беше пребледняла. Види се доста трудности е преживяла, докато се върне. Подаде ми едно тънко попско расо и парче пита. Поблагодарих и целунах ръцете ѝ. В туй време трудно не се намираше достоен човек, камо ли християнин. Гледах на непознатата жена като на своя майка. Бях благодарен, че ми помага в съдбовен час. Бях ранен и раната изпиваше силите ми. Старицата ми взе пушката, та да не ми тежи, сетне ме хвана под ръка по стръмното надолу. Така вървяхме доста време. Чуваха се първите петли в Лютиброд, но тя ме успокои, че скоро ще стигнем до къщата ѝ и там ще може да превърже раната и да ме гости с топла храна.

Очите ми се наляха със сълзи и от срам погледнах в земята. Сам Господ ми беше пратил закрилница и тя ме водеше към защитено и сигурно място.

Към края на гората пътят стана по-равен и полека започнах да вървя сам. Изведнъж чух тънък сподавен писък. Спрях като вцепенен. Жената плачеше над болното си внуче, пипайки ръцете и лицето му. В този миг исках да потъна вдън земя. Нещо заседна на гърлото ми и нищо не успях да кажа, поне тъй за утешение на тази благородна душа, която сега страдаше повече от всичко на света. Спрях и се помолих Господу да утеши болката на тази майчица, която на излизане от гората ме увери да я чакам до вечерта, за да стигнем заветното място.

Елизабет МИХАЙЛОВА

ЩРИХ ОТ ТВОРЧЕСКИЯ ПОРТРЕТ НА ВАЗОВ

(есе)

Като художествени проявления в един от най-напрегнатите периоди от националното ни развитие, творбите на Иван Вазов остават не само като символика на сътворяването и утвърждаването на новата българска литература, но и като неотделим компонент от културната ни памет.

Иван Вазов е роден в град със съхранени народностни традиции и опазен родолюбив дух и визира това чувство на патриотизъм в творбите си.

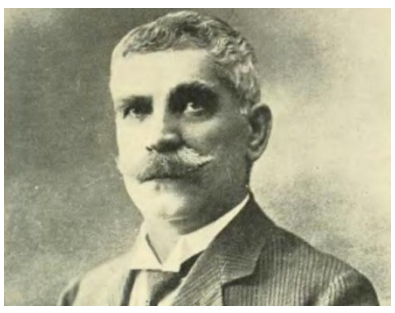
Вазов превръща темата за националноосвободителните борби в основна тема на творчеството си – „Тъгите на България“, „Избавление“, и по-късните му творби – „Епопея на забравените“, „Немили-недраги“, „Под игото“.

И колкото поетът е склонен към романтично превъзнасяне в носталгичния оглед към миналото, към героичните му изяви („Епопея на забравените“, „Под игото“), толкова той е и критично настроен в социалния анализ на настоящето. Разочарованието му от родоотстъпничеството на някои българи, от новата социално-политическа национална криза, настъпила след Балканската война, предизвиква нов мъчителен обрат в творческата мисъл на поета. От този период датира стихосбирката му „Люляка ми замириса“, в която той дава лиричен израз на емоционалните си преживявания.

Основните идеи на произведението „Под игото“ са да се отрази онова развитие на нематериална промяна, която превръща роба в въстаник, а разсъдливия реалист – в всеотдаен романтик.

Милица ГЕОРГИЕВА

БИОГРАФИЧЕН ПОРТРЕТ НА ИВАН ВАЗОВ

Иван Вазов е роден в град Сопот през 1850 г. Живее в семейството на средно заможен търговец. Първоначално учи в родния си град, после в Калофер при бащата на Христо Ботев. Накрая завършва в Пловдивската гимназия на Найден Геров.

След началото на Априлското въстание през 1876 г. Вазов заминава за Румъния и става секретар на Българското централно благотворително общество в Букурещ. Подготвя първите си стихосбирки „Прапорец и гусла“ и „Тъгите на България“.

През руско-турската война от 1877–1878 г. Вазов е писар в Свищов. След Освобождението той е назначен за председател на Окръжния съд в Берковица. Написва поемата „Грамада“ по случай от съдебната му практика в града.

От 6 октомври 1880 г. Вазов се установява в Пловдив, столицата на Източна Румелия, и се включва в Народната партия. Той е назначен за депутат в Областното събрание. През 1884–1885 г. е подпредседател на Областното събрание.

В началото на 1881 г. Иван Вазов е избран за председател на

Пловдивското научно книжовно дружество и става главен редактор на издаваното от него списание „Наука“, а през 1885 г. заедно с проф. Величков основават списание „Зора“ – първото чисто литературно списание в България.

През този период Вазов създава редица от произведенията си: „Епопея на забравените“, стихотворенията „При Рилския манастир“, „Българският език“, „Към свободата“, „Не се гаси туй, що не гасне“, „Новото гробище над Сливница“, повестите „Немили-недраги“, „Чичовци“, разказа „Иде ли?“ и др.

През 1886 г. Вазов заминава за Одеса, където пише романа „Под игото“, публикуван след завръщането му в България .

През 1889 г. Иван Вазов се връща в България и се установява в София. Избран е за народен представител през 1894 и 1896 г., а през 1897–1899 г. е министър на народното просвещение в третото правителство на Константин Стоилов. През 1911 г. отново е депутат в Петото Велико народно събрание.

На Балканските войни през 1912–1918 г. откликва с 3 стихосбирки – поетична хроника на събитията. През 1920 г. тържествено е отпразнуван неговият 70-годишен юбилей. Иван Вазов е носител на неприсъжданото никога повече звание „Народен поет“

През 1921 г. умира от разрив на сърцето в дома си в София.

Камен ПЕТРОВ

ТЕКСТОЛОГИЧНИ МАРШРУТИ

ДОБРОДЕТЕЛИТЕ НА БАБА ИЛИЙЦА В РАЗКАЗА „ЕДНА БЪЛГАРКА“

(есе)

В разказа „Една българка“ се разкриват нравствените добродетели на една обикновена жена от народа. Образът на баба Илийца е пример за човешка доброта, за християнско милосърдие и родолюбие. В нейно лице Иван Вазов ни показва на какво е способна една жена, която преодолява изключително трудни препятствия, изпречили се на пътя ù.

Още в началото авторът ни дава описание на външния вид на бабата „около шейсет годишна, висока, кокалеста, мъжка на вид“. Външността ù показва, че тя е необикновена и от нея може да се очакват смели постъпки. След разбиването на Ботевата чета повечето българи се изпокриват по къщите си и се подчиняват на поробителя. Заптиетата обиждат и унижават българките, но Илийца не се страхува. Тя моли и благославя Хасан Ага, за да премине с лодката на отсрещния бряг. В този момент тя проявява непреклонност. Разговорът между нея и османлията разкриват упованието на жената в доброто у човека.

Прекрачвайки прага на манастира, Илийца среща бездушие и безсърдечност. На безверния и страхлив калугер, авторът противопоставя християнската вяра на баба Илийца: „ Ти няма нищо да направиш, но Господ може всичко.“ Поведението на калугера е жестоко и коравосърдечно. Той не познава човешкото страдание и бърза да отпрати бабата. Нищо не може да отклони старицата от пътя на доброто. Пред здраво забития кол и заключената лодка, жената за миг изпитва отчаяние и безнадеждност. Но духът ù не може да бъде сломен и тя се справя. Свикнала с несгодите и калявала волята си в трудности, тя е непоколебима пред препятствието.

Водена от християнската си вяра и грижовно сърце, жената е решена да помогне на ранения момък. Бунтовникът приема нейното състрадателно отношение на майка с думите: „ Бабо, благодаря ти, ти си добра жена“. Тези думи говорят за спечеленото доверие и признателност към всеотдайната българка.

Пътят към доброто на баба Илийца е осеян с препятствия, но тя го извървява уверено и без колебание. Личните ù качества я превръщат в герой. Тя е непоколебима, уверена и знае, че пътят по който върви, е верният. Смелата челопеченка олицетворява духовните добродетели на българката и е образец за вяра и непоколебим дух.

Жанет ГЕНОВА

ЛИНИЯ НА ВРЕМЕТО В „ЕДНА БЪЛГАРКА“

Художественият свят на Иван Вазов е изграден на основата на видяното, чутото и преживяното. В следосвобожденската действителност той вижда предимно негативните явления, които го провокират да обърне отново внимание на епохата на Възраждането и във възвеличаването на нейните герои да потърси противодействие срещу забравата, която ги е обърнала.

Разказът „Една българка“ подобно на повестта „Немили-недраги“ припомня забравените от народа идеали, като същевременно утвърждава несправедливо пренебрегнатите нравствени ценности. В заглавието, в мотото, взето от една българска народна песен, носеща всички белези на продължилото цели пет века чуждо владичество, обръщението: „Аферим, бабо, машаллах!“ фокусира идейните внушения на творбата.

Смутните дни на Априлското въстание не остават без последствие за Османската империя, но наред с това сред поробените се пораждат коренно противоречиви реакции и идеи.

След разбиването на Ботевата чета, когато османските власти с огромна жестокост преследват и безмилостно избиват много българи безразлични към общонародните дела. Страхът довежда голяма част от обществото – дори до предателство. Иван Вазов пресъздава абсолютно обективно историческата истина и изобразява една от незнайните истински българки, която по-нататък се проявява като главна героиня в разказа.

Тревожното историческо време е основен обект. Именно времето въвежда читателя в света на творбата, насочвайки го към конкретното събитие и чрез въвеждането на темата за робството очертава художественото пространство на събитието. Чрез посочените действителни факти, географски места, събития и личности се създава необходимата атмосфера и се разбира ежедневието на обикновените хора. Чрез преплитането на историческата и житейската линия се осъществява връзката между малкото и голямото, както и тази – между силното и слабото.

В такава обстановка започва разказът „Една българка“. Конкретизирано е реално историческо събитие, а действието е „стартирано“ през следобеда на 20 май 1876г. – разбиването на Ботевата чета.

С помощта на епитетите „вечерните лучи на слънцето“, „дрезгавата нощ“ и на метафорите „ранни петли пропяха в Лютиброд“, „на изток небето слабо се заздрачаваше“, „челопешките петли пееха раздирателно“, „майското слънце се показа радостно от чистото небе“ писателят очертава времевия диапазон на действието, представено в творбата. Реално действието се развива за не повече от шестнадесет часа, по време на които читателят опознава характера и волята на добродетелната челопеченка, премеждията, които тя преодолява, за да спаси внучето и ранения четник.

Финалът на шеста част исторически вярно представя драматичните събития през кървавата пролет на 1876 г. Победа на малобройната Ботева чета не е възможна. Героите умират, за да заживеят своя вечен живот в сърцата на доживелите свободата.

Йоана ИВАНОВА

ЗА ЕДНА СМЕЛА ПОСТЪПКА

(есе)

Когато разгромиха Ботевата чета, баба Илийца намери внучето си много болно. Жената използва всички билки, баяния и молитви, за да му помогне, но то ставаше все по-зле и по-зле. Тъй като старицата искаше да спаси живота на детето, тя смело се запъти към Черепишкия манастир. Аз бях с нея, но носех само две корички хляб. По пътя си жената срещна един от бунтовниците. Той беше облечен в чудати опънати дрехи с ширити по гърдите и пушка. Лицето му беше „измахнато“ и бледо. Баба Илийца изпита жалост и състрадание към бунтовника. Тя видя в четника съдбата на свое дете и го нарече „синко”. Непознатият ù стана близък и тя взе решение в сърцето си да му помогне, водена от един мотив: ”ние сме християни.”

Много се радвам, че тогава бях с нея, защото тя е достойна за уважение и пример за добра християнка. Баба Илийца смело и решително пристигна в манастира, където страхливият калугер припряно прочете молитвата за здраве на болното дете. След това жената взе питка хляб, която скри в пазвата ми и забърза в тъмната нощ, за да се върне и нахрани ранения бунтовник. Сега и аз – заедно с нея, можех да извърша едно добро дело, носейки храна за ранения боец. Тя знаеше, че посявайки, ще се върне към нея умножено и може би внучето ù щеше да оздравее.

Аз, една обикновена торбичка, с радост споделям подвига на смелата челопеченка, която винаги ще остане жива в моето сърце, напомняйки ми как тази безстрашна българка постига невъзможното в стремежа си да помогне клетнику, водена от вярата, надеждата и любовта.

Соня ГЕНОВА

ПО ПЪТЯ НА "ЕДНА БЪЛГАРКА"

(туристически маршрут по литературна творба)

Маршрутът по Искърското дефиле е с дължина около 100 км. еднопосочно. Той е изпълнен с най-разнообразни местенца – скални феномени, водопади, екопътеки, манастири, поляна за пикник, музеи, въвличащи ни във възрожденската история.

Обобщение на маршрута:

- Религиозни обекти: 2 манастира

- Природни забележителности: скални образувания, водопади, пещери

- Екопътеки: 2 броя

- Исторически забележителности: 1 музей, 1 паметник

1. КЪТИНСКИТЕ ПИРАМИДИ

Кътинските пирамиди се намират на около 20 км. северно от центъра на София, в края на с. Кътина. Това са скални образувания с коносовидна форма. Височината им не надвишава 2 м. Имат интересен ръждивочервен цвят, а формата си са придобили вследствие на ерозия на делувиални почви, свлечени от планината. Оформени са

от дъжда в продължение на милиони години, но в последните десетилетия заради залесяването на склона са започнали да се стапят. Обявени са за природна забележителност през 1962 г.

2. СКАЛЕН ФЕНОМЕН ДЖУГЛАТА

Скалният феномен Джуглата се намира в с. Церово и е видим от шосето. Скалата се издига точно над заливната тераса на коритото на р. Искър. Тя е изградена от червеноцветни кварцови пясъци, образувани преди около 250 млн. години. Обявена е за природна забележителност през 1964 г. Представлява скална гъба с височина 15 м, образувана от ерозионното действие на повърхностно течащите води.

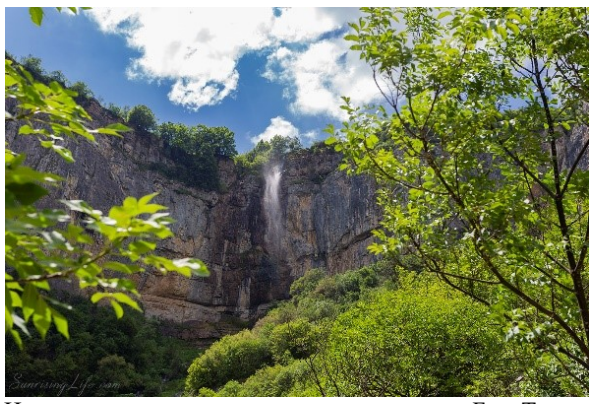
3. ВАЗОВА ЕКОПЪТЕКА И ВОДОПАДА

Маршрутната пътека започва от гара Бов и се вие по планината до с. Заселе, по стъпките на великия български поет Иван Вазов. По пътя си тя пресича един от най-жи-

вописните водопади в България – Скакля (85 м.) на едноименната река, който се спуска стройно надолу по скалата, а когато достига земята, образува няколко живописни скока.

4. ЕКОПЪТЕКА ПОД КАМИКО

Началото на пътеката е при стадиона на село Бов. Тя е лесна за преминаване и обикаля селото. Движи се по река Бовска и разкрива невероятно красиви картини към планината и водоскоците на реката. Кулминацията е водопадът Под Камико с височина 40 м.

5. ЛАКАТНИШКИ СКАЛИ

Лакатнишките скали са разположени от левия бряг по поречието на р. Искър. Те се извисяват високо над реката, като някои от тях достигат височина над 200 м. Изградени са от червени пясъчници и варовици, като пластовете на скалите са почти вертикални. Вследствие на природните влияния скалите са образували причудливи форми, за които се носят много легенди.

Интересен е произходът на наименованието им, както и на цялата местност, в която се намират – Лакатник. Някои биха сметнали, че то идва от думата „лъкатуша" – именно това, което прави реката по планинския релеф, но според местните то идва от „лакът" – формата на завоя, който прави р. Искър при гара Лакатник.

Лакатнишките скали са обявени за природна забележителност през 1966 г., а след 1989 г. са обявени за защитена местност. Също от 1989 г. скалите са включени в създадения тогава Природен парк Врачански Балкан. Те са и един от най-посещаваните и известни катерачески обекти в България. До скалите води добре маркирана туристическа пътека с парапети и места за отдих, от които се разкриват приказни гледки към долината на р. Искър. Най-предпочитаното място за това е Алпийска поляна – „центърът" на алпийския и катерачния Лакатник. На поляната е изграден заслон. От нея тръгва пътека за Черната стена, в горната част на която е изграден алпийският заслон Орлово гнездо. От пътя заслонът се вижда като малка червена колибка, кацнала на скалата.

Местността Лакатник е разположена в карстов район, където се намират и голям брой карстови пещери. Сред тях са Темната дупка, Аржишка дупка, Свинска дупка, Вража дупка и други.

6. ПЕЩЕРА ТЕМНАТА ДУПКА

Пещерата „Темната дупка" е необлагородена пещера, една от най-дългите в България. Тя е измежду първите, които са проучени и картирани. Проучванията ѝ продължават и до днес. Обявена е за природна забележителност още през 1962 г.

Входът на пещера Темната дупка

Пещерата се намира на левия бряг по поречието на р. Искър, на 27 м. над нивото на реката. Главният ѝ вход е при Лакатнишките скали, на Алпийска поляна, до която води добре маркирана пътека. Тя представлява система от две галерии, които са свързани помежду си с лабиринт от входове, водопади, прагове, сифони, езера и подземни реки. Фауната на Темната дупка е добре проучена и много богата. В пещерата живеят 17 троглобионта (същества, адаптирани към живот без светлина) – водните охлюви, нисши ракообразни, бръмбари.

7. КАРСТОВ ИЗВОР ЖИТОЛЮБ

Карстовият извор Житолюб се намира в подножието на Лакатнишките скали, до самото шосе от левия бряг на р.

Искър, малко след гара Лакатник. При него има изкуствено създадено езеро и ресторант Пещерата. Житолюб представлява пещера, от която извира вода. Водата идва от сливането на двете реки Пробойница и Петренска, преминава през водните етажи на пещерата Темната дупка и се излива през тесен сифон при скалите до шосето. През дъждовния период на годината дебитът достига до 1200 л./сек., което прави Житолюб един от най-големите карстови извори в България.

8. ПАМЕТНИК НА ДЯДО ЙОЦО

Паметникът, посветен на литературния герой на Иван Вазов – Дядо Йоцо, се издига край с. Очиндол, на скала, от която се разкрива панорамна гледка към поречието на р. Искър и споменатата във Вазовия разказ „Дядо Йоцо гледа" железница. Паметникът е изграден от бял врачански камък и е поставен през 2005г. Проектът му е дело на скулпторите Моника Игаренска и Георги Тишков, а цялостната идея и основните средства са осигурени от Огнян Христов Петров, роден в селото.

9. МАНАСТИР „СЕДЕМТЕ ПРЕСТОЛА"

Манастирът „Седемте престола" е разположен в дефилето на р. Габровица в Северна Стара планина. За историята му има няколко легенди. Една от тях свързва основаването му с въстанието на болярина Петър Делян против византийско владичество през 1040 г., а друга разказва, че името му е свързано със 7 боляри, които през XI в. идват от Бесарабия и се установяват по тези земи. Най-ранните писмени сведения за Осеновлашкия манастир обаче датират от XVI в. В началото на XIX в. манастирът е бил обезлюден, а сградите – сринати.

През 1824 г. започва възстановяването му от заможни хора от Враца, а през средата на века тук се основава килийно училище. В манастира е пребивавал и служил литургия Св. Софроний Врачански, епископ на Врачанска митрополия, в чийто диоцез е попадал манастирът тогава. Това е и едно от любимите места за поклонение на българския класик Иван Вазов, който е написал за него стихотворението "Клепалото бие".

Днес манастирът функционира и посреща гости. Комплексът включва църква, камбанария и две жилищни сгради, голямата част от които са стаи за посетители.

Дворът впечатлява със своята добре поддържана градина с много цветя, цъфтящи храсти и стари дървета, едно от които е столетницата секвоя. Особена историческа и архитектурна стойност представлява старинната манастирска църква „Рождество Пресветая Богородица". В нея има седем параклиса (престола) и специалистите твърдят, че подобна не се среща никъде другаде сред българските християнски културни сгради. Камбанарията се състои от две камбани (датиращи от 1799 г. и 1940 г.) с дървено и метално клепала – последното е взето от останките на Римска крепост, намираща се в близост до манастира. Манастирът има и собствена библиотека, която съдържа стари православни книги, включително една подарена от руската императрица Екатерина.

10. ЧЕРЕПИШКИ МАНАСТИР „УСПЕНИЕ БОГОРОДИЧНО"

Черепишкият манастир е основан по времето на Второто българско царство, при управлението на Цар Иван Шишман. През 1396 г. при падането на България под Осман-

ско владичество българите ревностно бранили средновековния Коритенград, намиращ се в местността Ритлите. Счита се, че именно от тази битка произлиза и името на манастира, когато цялата земя била осеяна с черепи и кости. Манастирът многократно е ограбван и опожаряван. През XVII в. е възстановен от Пимен Зографски и е

изградена настоящата черква. По време на Възраждането манастирът е бил просветен и религиозен център. Функционирало е килийно училище. Тук убежище са намирали много от българските революционери и някои от Ботевите четници след разгрома на четата. Живописната природа около манастира вдъхновява много творци и автори. Измежду тях са Иван Вазов, който тук черпи вдъхновение за разказа „Една българка" и Алеко Константинов, който го описва в пътеписа си „В Българска Швейцария".
От Черепишкия манастир е излязъл един от най-старите оцелели български ръкописи – манастирският устав, писан през 1390-1396г. Днес този ръкопис се съхранява в Църковния историко-археологически музей в София.
В комплекса на манастира са реставрираните днес Владишка, Училищна, Приемна, Данаилова и складова сгради, както и Рушидовата къща. Те са се надвесили над Искъра така, както вероятно са изглеждали и преди 100 години. За да стигне човек до храма, трябва да мине през доста стръмни стълби. Манастирската църква представлява еднокорабна, масивно засводена сграда с абсида, преливаща плавно към корпуса. Близо до стария храм се намира и сградата, където спят монасите, а до нея надпис - "любимата тераса на патриарха на българската литература Иван Вазов".

11. ЧЕРЕПИШКИТЕ СКАЛИ

Оформени сред белите варовици на Искърското дефиле, Черепишките скали се извисяват над едноименния манастир и образуват разнообразни и причудливи форми - скални гъби, колони, човешки фигури и силуети на животни. Повечето от тях са вертикални и се издигат като

крепостни кули над манастира и селото. Денем, при топлото и меко слънце те изглеждат бели, но огрявани от остри слънчеви лъчи могат да ослепят всички зли очи. При мъгливо и дъждовно време придобиват застрашителен вид, а сивото небе в перфектен унисон допълва картината. Някои от тях са надупчени от пещери. Едни от най-популярните са скалните отвори Шишманови дупки, които носят името на Цар Иван Шишман. При черепишките скали е най-тясната част на Искърския каньон. Макар, че Черепишките скали са един от ключовите символи на северната част на Искърския пролом, те не са включени в регистъра и кадастъра на геоложките феномени на България.

12. РИТЛИТЕ, С. ЛЮТИБРОД

Ритлите са варовикови скални образувания, намиращи се в северния край на Искърския пролом, край село Лютиброд. Името на природната забележителност идва от приликата със страничните огради на волска кола (ритли). По зъберите личат останки от стари крепостни зидове – източно от скалите се е намирало средновековното селище Коринтград. Ритлите са обявени за природна забележителност през 1938 г.

Най-ясно откроени са четири успоредни отвесни скални стени на левия бряг на Искър, който е част от склона на Врачанската планина. Скалите достигат на места до 80 метра над нивото на реката. Дебелината им варира от 3 до 7 метра, а дължината — между 200 и 400 метра. За разлика от тези, които се намират на левия бряг на реката, „ритлите" по десния са значително по-малки и по-слабо откроени. Между отделните скални стени растат предимно широколистни растения.
Ритлите са се образували преди около 120 милиона години. Предполага се, че скалите са се отложили, докато тези територии са били покрити от море. По-късно, при нагъването на Алпо-Хималайската планинска верига са се образували Ритлите в днешния им вид.

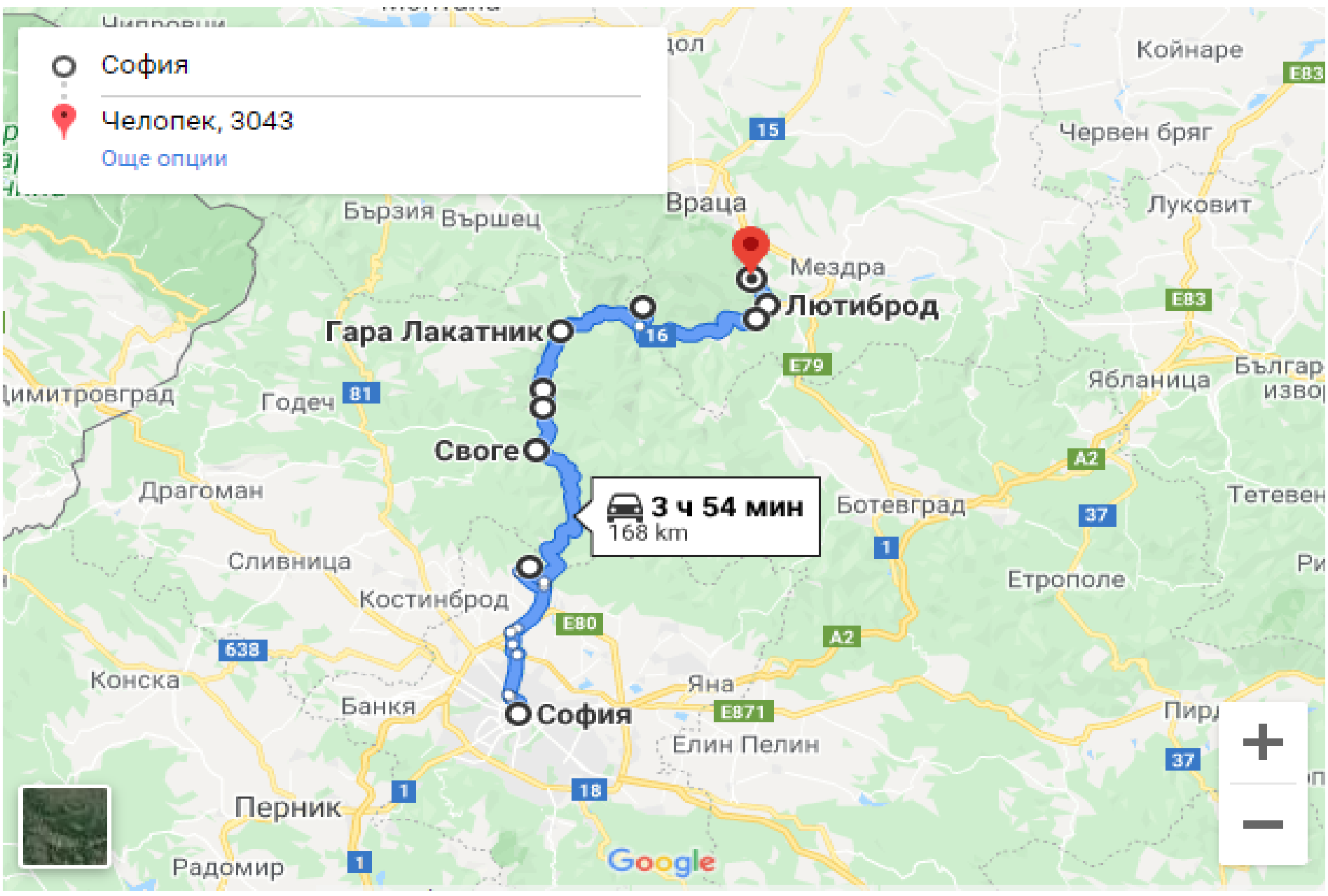
13. МУЗЕЙ НА БАБА ИЛИЙЦА, СЕЛО ЧЕЛОПЕК

Ако веднъж сте стигнали до Черепишкия манастир, няма как да пропуснете да видите музея на Баба Илийца в гр. Челопек. Всеки знае Вазовия разказ за баба Илийца – героичната българка, която рискува живота си, за да спаси чужд. И всъщност историята на баба Илийца е истинска. Тя е родена около 1820 г. в село Челопек. Името ѝ е Пена, а мъжът ѝ се казвал Илия. Имала е двама сина – Цвятко и Иван. Местните хора казват, че дядо Дано (оздравялото внуче на баба Илийца от разказа) разказвал, че след Освобождението у тях е идвал Ботев четник, за да благодари на баба Илийца, която му е помогнала, но тя вече била починала.

През 2003 г. родолюбиви българи възстановяват къщата на баба Илийца и я превръщат в музей в знак на признателност към нейния героизъм. Експонатите са дарени от жителите на селото. Къщата се намира в центъра на Челопек, по пътя за връх Околчица. В къщата е подредена една изключително богата и забележителна експозиция от стари предмети на бита и мебели, красиви килими, типичните народни носии за този край на България. Голям интерес за туристите представлява родословното дърво на прословутата българка.

Боян СТОЙКОВ

ЛИТЕРАТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ МАРШРУТ

Стефан ХАРАЛАМБИЕВ

ОТЛИЧИЯ И НАГРАДИ

В нашата рубрика „Отличия и награди“ отново се радваме на постиженията на талантливите монтесорковци. Със своя разказ „Желанието на малката снежинка“ Васил от 6. А клас спечели първо място в Националния ученически конкурс за коледна история „Разкажи ми приказка“.

ЖЕЛАНИЕТО НА МАЛКАТА СНЕЖИНКА (разказ)

– Ехо, чува ли ме някой? Рижо, къде си? Тук ли си?

– Ей, по-тихо там долу! Опитвам се да си почина малко от вчерашната буря. Ти ли, малка снежинке, вдигаш толкова шум?

– О, извинете ме!

– Няма нищо. Какъв е този Рижо, когото търсиш?

– Той ... горе-долу прилича на нас, но … е малко по-едър, има черен калпак, шал, а също така и един морков на лицето и…

– Той снежинка ли е изобщо?

– Чакай, ще ти обясня всичко, ако обичаш. Такаа… Преди един ден, докато репетирахме с моите приятели танца на снежинките, се случи нещо много вълнуващо. Носехме се леко във въздуха по тихата мелодия на вятъра. Въртяхме се, правихме различни пируети и поклони, отскачахме леко във въздуха, наслаждавайки се на зимната музика. По едно време ни хрумна да „нарисуваме“ огромна танцуваща снежинка и оживено се раздвижихме. Изведнъж се развилня неочаквана вихрушка и аз полетях нанякъде. Не помня точно къде. Мисля че съм заспала, но тогава някой ме събуди.

– Чуваш ли ме? Добре ли си?

– Да…, така мисля. Ти кой си?

– Аз съм снежен човек. Отскоро съм в района.

– Отскоро ли?

– Да, вчера две момчета ме направиха от сняг. Сложиха ми шапка, шал и моркова, на който седиш.

Тогава погледнах надолу и забелязах, че наистина стоях върху един странен израстък с цвят на ръжда.

– Между другото измислих ти име.

– Какво е то?

– Рижо. Харесва ли ти?

– Много е хубаво. Благодаря ти! Знаеш ли, ти си първата снежинка, с която съм разговарял…

– О, това е много мило. Сигурно си тъжен и самотен… Искаш ли да станем приятели?

– Добре. Ще бъдем винаги заедно и ще си говорим всеки ден. Обещаваш ли ми?

– Обещавам, Рижо!

В онзи момент вятърът се развихри и ме грабна в зимната стихия. Рижо се опита да ме задържи, но напразно. Видях само болката и скръбта в очите му. Летях незнайно къде и се озовах в короната на това дърво, където съм сега.

– Разбирам – прошепна ледената висулка. – Сигурно ти е мъчно за твоя приятел Рижо.

– Да, много …, но разговорът с теб ме утеши.

– Не унивай, малка снежинке. Виж, в небето как ярко блести Витлеемската звезда. Пожелай си нещо наум и тя ще го сбъдне.

Снежинката затвори очи и си пожела да се върне при Рижо. Вятърът духна в клонака и тя пое по своя път …

Васил ТРИФОНОВ

